

ความพึงพอใจของนักเรียนและครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

SATISFACTION OF STUDENTS AND TEACHERS TOWARDS

THE SCHOOL ENVIRONMENT

ผู้วิจัย : ฉันทันท์ ปราบริปู

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตอำเภอบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประชากร ได้แก่ นักเรียนและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 17 โรงเรียน เป็นครู 84 คน นักเรียน 1,389 คน รวมทั้งสิ้น 1,473 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายและใช้สัดส่วน เป็นครู 17 คน และนักเรียน 289 คน รวมทั้งสิ้น 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียนและครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 49 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้ค่าสถิติ t (Independent Sample t-test) ผลการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนและครู มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาโดยรวม 5 ด้าน ในระดับพึงพอใจมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านอาคารสถานที่ มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
2. นักเรียนและครูมีระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาโดยรวม 5 ด้าน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทุกด้าน

ABSTRACT

The purposes of this research were to investigate and compare the levels of satisfaction of students and teachers at the educational extension schools in Bankruat district under the Educational Office of Buriram Area 2 towards the school environment in 5 aspects, namely, academic, buildings and surroundings, the relationship between students and students, the relationship between teachers and students, and the relationship between schools and communities.

The population consisted of 1,389 students and 84 teachers from 17 educational extension schools in Bankruat district under the Educational Office of Buriram Area 2 in academic year of 2006. The subjects were 17 teachers and 289 students selected by proportional stratified random sampling with simple random sampling. The instrument used for collecting data was the questionnaire with a 5-rating scale with 49 items measuring the levels of students' and teachers' satisfaction toward the school environment. The collected data were analyzed by using frequency, means, standard deviation and independent samples t-test.

The results were as follows :

1. Students' and teachers' satisfaction towards the school environment as a whole was at "high level". When considering each item, there was at "high level", excluding, "Buildings and surroundings" was at "moderate level".
2. There was no significant difference of satisfaction towards the school environment between teachers and students.

บทนำ

สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตล้วนเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ เพราะต้องพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน หากสภาพแวดล้อมถูกเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลกระทบต่อมาสู่มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องตระหนักและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 79 ว่ารัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน (กรมสามัญศึกษา, 2541 : 18)

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาก็เช่นกัน มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียน หากสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 (5) กล่าวว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และรอบรู้ตลอดทั้งพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่พึงประสงค์เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาหมายถึงถึงลักษณะต่างๆของสถานศึกษาได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (ชูชีพ เหมือนพร้อม, 2548 : 28-33 และ พนิจดา วีระชาติ, 2542 : 21-26) ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการ เพราะสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ส่งเสริม บังคับ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้และเป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความสามารถ ความเจริญทั้งร่างกายและจิตใจอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตต่อไป

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ในระดับช่วงชั้นที่ 3) ในเขตอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์มีการดำเนินการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดและจัดทำแผนปฏิบัติงานเอง ทำให้สถานศึกษา แต่ละแห่งมีการดำเนินการที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการสังเกตพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในปัจจุบัน คือ ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครูและนักเรียนเท่าที่ควรนักเรียนขาดความตระหนัก ความรับผิดชอบและระเบียบวินัยต่อตนเองและสถานศึกษาทำให้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนและบริเวณสถานศึกษาสกปรก ไม่เป็นระเบียบ ไม่มีป้ายนิเทศ บรรยากาศไม่เหมาะต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อีก

ทั้งนักเรียนบางส่วนนอกจากจะไม่ให้ความร่วมมือในการดูแลและรักษาความสะอาดแล้วยังมีพฤติกรรมทำลายทรัพย์สินของสถานศึกษา มีความก้าวร้าวต่อครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

จากความสำคัญ และปัญหา สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ถึงความพึงพอใจของนักเรียนและครู ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 เพื่อศึกษาถึงความต้องการในด้านต่าง ๆ ที่จะนำไปเสริมสร้างปรับปรุงและพัฒนาให้สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นที่พึงพอใจของนักเรียนและครู นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของตนให้เกิดการพัฒนาจนประสบผลสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุดประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตอำเภอบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนและครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตอำเภอบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในแต่ละด้านและโดยรวมทั้ง 5 ด้าน

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตอำเภอบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 17 โรงเรียน เป็นครู 84 คน และนักเรียน 1,389 คน รวมทั้งสิ้น 1,473 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (R.V. Krejcie and D.V Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง 306 คน เป็นครู 17 คน และนักเรียน 289 คน โดยการสุ่มแบบกระจายอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนและครู ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ที่ผ่านการตรวจความถูกต้องของเนื้อหาและความชัดเจนของ ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเป็น 0.9241 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียน และครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 49 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ส่งถึงโรงเรียน พร้อมแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างไปทั้งสิ้น 306 ฉบับ และรับคืนด้วยตนเองได้แบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์ ทั้งสิ้น 306 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุริรัมย์ เขต 2 ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในแต่ละด้าน และโดยรวม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนและครู ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุริรัมย์ เขต 2 ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในแต่ละด้าน และโดยรวม โดยทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้ค่าสถิติ t (Independent Samples t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนและครูมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุริรัมย์ เขต 2 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า มีความพึงพอใจในระดับมาก ทุกด้าน ยกเว้นด้านอาคารสถานที่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียน มีความพึง

พอใจต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจในระดับมาก ยกเว้นด้านอาคารสถานที่ มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และครูมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาโดยรวมทั้ง 5 ด้าน ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า ด้านความสัมพันธ์ ในกลุ่มเพื่อน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนมีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนด้านวิชาการ และด้านอาคารสถานที่มีความพึงพอใจ ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนและครู ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุริรัมย์ เขต 2 พบว่า นักเรียนและครู มีระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาโดยรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเมื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนและครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนและครูมีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนและครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุริรัมย์ เขต 2 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. นักเรียนและครูมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุริรัมย์ เขต 2 โดยรวมทั้ง 5 ด้านในระดับพึงพอใจมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การบริหารการศึกษาในปัจจุบัน ได้มีการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจและรับผิดชอบโดยตรง ในการวางแผน พัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาบุคลากร การเงินและงบประมาณรวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้องตรงกับความต้องการของสถานศึกษาและท้องถิ่นอย่างแท้จริงดังคำกล่าวของ เกษม วัฒนชัย (2545 : 45) ที่ว่า การศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องใช้รูปแบบการบริหาร โดยกลุ่มสถานศึกษา และชุมชน ให้ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้การศึกษาของเด็กและเยาวชนในชุมชนสอดคล้องกับวิถีชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชนให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ ธงชัย สันติวงษ์ (2533 : 159) ที่กล่าวว่า บรรยากาศต่าง ๆ ในสถานศึกษาจะขึ้นอยู่กับระบบบริหารเป็นสำคัญ จึงส่งผลต่อจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ซึ่งทำให้ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก และเมื่อศึกษาผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนและครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านวิชาการ นักเรียนและครูมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่างานวิชาการเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา เป็นงานที่ชี้วัดความสำเร็จของการจัดการศึกษา

ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ โดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริง

1.2 ด้านอาคารสถานที่ นักเรียนและครูมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาดังเดิมเป็น โรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งจัดการศึกษาให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ดังนั้นอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จึงจัดให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เมื่อโรงเรียนได้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งต้องจัดการศึกษาให้กับนักเรียนตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 1 ถึง 3 ที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ดังนั้นจึงทำให้อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ขนาดของห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมของผู้เรียน นอกจากนี้อาจเนื่องมาจาก ระบบการบริหารเป็นระบบราชการ งบประมาณดำเนินงานมีจำกัดทำให้ไม่สามารถพัฒนาโรงเรียนในทุก ๆ ด้านได้อย่างเต็มที่

1.3 ด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน นักเรียนและครูมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงระดับความพึงพอใจที่มากที่สุดสามลำดับแรกจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนและครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับ ความสามัคคีของนักเรียนกับกลุ่มเพื่อน การยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อน และการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่เรียนในโรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่เรียน ช่วงชั้นที่ 2 จากโรงเรียนเดิม และเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรือใกล้เคียง ทำให้นักเรียนมีความใกล้ชิดและผูกพันกัน จึงทำให้ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนตามความคิดเห็นของครูและนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ สุชา จันทรเฒ (2545 : 122) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของเด็กวัยนี้กับเพื่อนว่า เพื่อนมีความหมายต่อบุคคลวัยนี้มาก ในการทำอะไรทุกอย่างมักต้องอาศัยเพื่อน มีอะไรมักเล่าให้เพื่อนฟังหรือขอความเห็นและรับทุกข์ของตนมากกว่าที่จะปรึกษาพ่อแม่ ดังนั้นครูและผู้ปกครองต้องคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดไม่ให้คบเพื่อนที่ไม่ดีซึ่งอาจจะนำไปในทางที่เสีย

1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนักเรียนและครูมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเมื่อเรียง

ข้อที่มีระดับความพึงพอใจที่มากที่สุดสามลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนและครุมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการแต่งกายของครู การประพฤติและปฏิบัติตนของครู และความรับผิดชอบของครูในการดูแลเอาใจใส่นักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชุมชน และเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้นักเรียนและครุมีความสนิทสนมและใกล้ชิดกัน ดังนั้นการประพฤติและปฏิบัติตนของครูทั้งด้านการแต่งกาย การใช้สื่อภาษาจึงเป็นสิ่งที่ครูต้องตระหนักและให้ความสำคัญ เพราะจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและชุมชนได้เห็นและถือเป็นแบบอย่าง

1.5 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นักเรียนและครุมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเมื่อเรียงข้อที่มีระดับความพึงพอใจที่มากที่สุดสามลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ นักเรียนและครุมีความพึงพอใจการให้บริการแก่ชุมชน เช่น ให้ยืมสนามเพื่อการแข่งขันกีฬาของชุมชนหรือเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น และการยกย่องเชิดชูผู้ปกครองที่ให้ความอุปการะและร่วมมือกับทางสถานศึกษา ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาและชุมชนเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาช้านาน ต้องพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยโรงเรียนได้นำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการเรียนการสอนและผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพให้กับชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนร้องขอ ซึ่งสอดคล้องกับ อุไร ปานะโปล (2544 :14) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การที่โรงเรียนพยายามนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และชุมชนมีอาสาสมัครบริการ จากโรงเรียน ส่วนการให้บริการแก่ชุมชนในด้านอาคารสถานที่และเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสิ่งที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ

2. การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนและครุ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($P > .05$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตอำเภอ บ้านกรวด มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคมที่คล้ายกัน และใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทำให้โรงเรียนมีอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ได้ด้วยตัวเอง โดยความร่วมมือของชุมชนและท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งนักเรียนและครุส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับ เกษม วัฒนชัย (2545 : 45) ที่กล่าวว่า การศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องใช้รูปแบบการบริหารโดยกลุ่มสถานศึกษา และชุมชน ให้ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามี

ส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้การศึกษาของเด็กและเยาวชนในชุมชนสอดคล้องกับวิถีชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

เมื่อพิจารณา การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักเรียนและครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านวิชาการ พบว่า นักเรียนและครูมีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการศึกษา โดยจัดทำสาระและรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติรวมถึงจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด และสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องมีการประสานสัมพันธ์ และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยมีการจัดรายวิชา และกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตาม ความสนใจ มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและความสามารถของผู้เรียน มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาและสื่ออุปกรณ์การเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการจัดระบบการบันทึกการรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน มีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการสอน

2.2 ด้านอาคารสถานที่ พบว่า นักเรียนและครูมีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตอำเภอบ้านกรวดมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและการจัดสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ไม่แตกต่างกัน มีการจัดตั้งป้ายชื่อสถานศึกษาที่โดดเด่นและสวยงาม มีการใช้อาคารและห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม แต่ยังคงงบประมาณสนับสนุนเพื่อการจัดสร้าง ปรับปรุงและซ่อมแซมอาคาร ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์การเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ให้มีความพร้อมและเพียงพอกับความต้องการของนักเรียน รวมถึงด้านอนามัยโรงเรียนควรเน้นความสะอาดของโรงอาหาร น้ำดื่ม และจัดห้องน้ำห้องส้วมให้สะอาดถูกสุขลักษณะและได้มาตรฐาน

2.3 ด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน พบว่า นักเรียนและครูมีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยส่วนมากเป็นนักเรียนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน และเคยเรียนช่วงชั้นที่ 1

และช่วงชั้นที่ 2 ใน โรงเรียนเดียวกันมาก่อน จึงส่งผลให้นักเรียนมีความผูกพันมีความสามัคคีในกลุ่มเพื่อน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้เป็นอย่างดี แต่ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อการศึกษาค้นคว้า และยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันให้มากขึ้น ทั้งนี้ ครูต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความผูกพันในกลุ่มเพื่อน กล่าวแสดงออกและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นให้มากขึ้น

2.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่า นักเรียนและครูมีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนในท้องถิ่นเป็นชุมชนขนาดเล็ก นักเรียนและครูสามารถที่จะพูดคุยกันได้อย่างทั่วถึงและมีความสัมพันธ์กับนักเรียนเป็นอย่างดี อีกทั้งมีกิจกรรมที่มีคุณค่าหลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่น กิจกรรมวิชาการ กิจกรรมกีฬานันทนาการและกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี นอกจากนี้ยังมีระบบช่วยเหลือนักเรียนที่ครูทุกคนจะต้องรู้จักนักเรียนที่ปรึกษาทุกคน โดยการออกเยี่ยมบ้าน ทั้งนี้เพื่อการร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งครูจะต้องตระหนักและสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนโดยให้ ความเป็นกันเองกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไว้วางใจสามารถปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับ ปริญญาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 50-51) ที่กล่าวว่า นอกจากหน้าที่สอนแล้วครูยังมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก การศึกษาแก่นักเรียน เพื่อให้ดำเนินชีวิตในฐานะผู้เรียนอย่างราบรื่น รวมทั้งการให้การศึกษ เสริมหลักสูตร การแนะนำหรือแนะแนวทั้งด้าน การเรียน การเตรียมตัวเพื่ออาชีพและการแก้ปัญหาส่วนตัว ทั้งยังรวมถึงการจัดระบบการปกครอง ดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย มีศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดี

2.5 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า นักเรียนและครูมีระดับความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 กำหนดให้การจัดการศึกษายึดหลักการศึกษาคลอดชีวิตและเป็นการศึกษาเพื่อประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อีกทั้งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้โรงเรียนจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนไว้ เพราะโรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนและเป็นของชุมชน โรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือจากชุมชนในเรื่อง การเงิน วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมวางแผนและพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนได้ให้การยกย่องและเชิดชูผู้ปกครอง ที่ให้ความอุปการะและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา นอกจากนี้ชุมชนยังได้รับการพัฒนาและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากโรงเรียนเช่นกัน เช่น การให้บริการสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมและเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยความพึงพอใจของนักเรียนและครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นระยะ เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของครูและนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของรัฐกับเอกชน
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในแต่ละด้านเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพทุก ๆ ด้าน
4. ควรศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในลักษณะเดียวกันแต่ศึกษาจากประชากรกลุ่มอื่นเช่น ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนจะทำให้ได้ข้อมูลที่กว้างและครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2541). การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์.
- เกษม วัฒนชัย.(2545).การปฏิรูปการศึกษาไทย.กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ชูชีพ เหมือนพร้อม. (2548). สภาพแวดล้อมวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ในทัศนะของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา.วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา).บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2533). พฤติกรรมบุคคลในองค์กร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- พนิจดา วีระชาติ. (2542). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- สุขวิช รังสิตพล. (2540). กระทรวงศึกษาธิการ : การศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สุชา จันทร์อม. (2545). จิตวิทยาเด็กเกร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- อุไร ปานะโปย. (2544). การประเมินการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคอยสะแก็ด จังหวัดเชียงใหม่ตามมาตรฐานโรงเรียนสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พุทธศักราช 2541. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.